

O‘QITUVCHILARNING TA’LIM JARAYONIDA KREATIV SALOHİYATINI OSHIRISH MASALALARI

Djurabekov E.T.

Toshkent iqtisodiyot va pedagogika instituti dotsenti v.b.

Tayanch soʻzlar: ijodkorlik, ijodiy shaxs, pedagogik ijodkorlik, pedagogik muloqot madaniyati.

Ключевые слова: творчество, творческая личность, педагогическое творчество, культура педагогического общения.

Key words: creativity, creative personality, pedagogical creativity, culture of pedagogical communication.

Davlat taʼlim standartini joriy etish, zamonaviy taʼlim tizimini modernizatsiya qilishning ustuvor yoʻnalishlaridan biridir. Taʼlim jarayoni, uni rivojlantirish va oʻquv tarbiya jarayoniga yangi pedagogik texnologiyalarning kengroq tadbiq etilishi zamirida oʻqitish usullarining samarali turlaridan foydalanish taʼlim jarayonining sifatli boʻlishini taʼminlaydi. Bugungi kunda oʻquvchilarning bilim, koʻnikma va malakalarni mukammal ravishda egallashlari uchun taʼlim jarayonining qiziqarli va samarali boʻlishi muhim ahamiyatga ega.

Shu oʻrinda Hurmatli Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning quyidagi fikrlarini keltiramiz: “Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va maʼnaviy salohiyatga ega boʻlib, dunyo miqyosida oʻz tengdoshlariga hech qaysi sohada boʻsh kelmaydigan insonlar boʻlib kamol topishi, baxtli boʻlishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz” [17,14b].

Pedagogik mahorat asoslarini yorituvchi eng muhim tayanch tushunchalar quyidagilar sanaladi: pedagogik mahorat, pedagogik texnologiya, oratorlik madaniyati, pedagogik muloqot madaniyati [14, 213b].

Boshlangʻich umumiy taʼlimning asosiy taʼlim dasturini oʻzlashtirishning shaxsiy natijalari talabalarning shakllanishini aks ettirishi kerak: ijodiy faoliyatda ishtirok etishning ijobiy tajribasi, ijodiy mehnatga motivatsiya;

ta'limda bilimlarni oddiy takrorlashdan o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga o'tishni ta'minlashga, ularning imkoniyatlarini ochib berishga, zamonaviy sharoitda hayotga tayyorgarlik ko'rishga e'tiboridir".

O'qituvchilarning dars jarayonida interfaol usullardan foydalanish, har bir o'quvchilarning faolligiga, erkin va mustaqil fikr yuritishiga imkon tug'diradi. Pedagogik texnologiyalar asosida o'tkazilgan dars mashg'ulotlari o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, intellektual salohiyatga ega bo'lishiga imkoniyat yaratadi. Zamonaviy ta'limning asosiy vazifalaridan biri ta'limning zamonaviy sifatini ta'minlashdir. Bunga birinchi navbatda o'quv mashg'ulotining samaradorligini oshirish orqali erishiladi. Va bu faqat o'qituvchini o'qitishning yangi shakllari, vositalari va usullarini doimiy ravishda ijodiy izlash bilan mumkin. Ammo, tajriba shuni ko'rsatadiki, ijodkorlik faqat mehnatga bo'lgan qadriyat munosabati bilan ajralib turadigan, kasbiy malakasini oshirish, bilimlarni to'ldirish va ilg'or tajribalarni o'rganishga intilayotganlarga keladi.

Ushbu dasturning ajralmas qismi har bir bolaning shaxs sifatida o'zini o'zi anglashi, uning ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishi uchun sharoit yaratishdir.

Bunda talaba ijodiy o'qituvchiga yordam berishi, o'z mahoratini doimiy ravishda takomillashtirishi, izlashi, o'quv jarayonini tashkil etishda yangi va qiziqarli narsalarni yaratishi kerak.

O'qituvchi faoliyatidagi ijodkorlik sohasi juda keng bo'lib, u o'quvchilarga yondashuvda ham, ularning mavzusiga nisbatan ham, o'quv materiallarini taqdim etishda, o'qitish va o'qitish vositalari va usullarini tanlashda o'zini namoyon qilishi mumkin.

O'qituvchining o'quv materialini tanlashga ijodiy yondashuvi, noan'anaviy dars yoki darsdan tashqari mashg'ulotlarni yaratish dars samaradorligini ta'minlaydi, talabalar faoliyatini rag'batlantiradi va kognitiv qiziqishni faollashtiradi.

O'qituvchining ijodi ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan yangi, o'ziga xos narsalarni yaratishni maqsad qilmaydi. Ijodiy ishlaydigan o'qituvchi har tomonlama rivojlangan shaxsni shakllantirish vositasi bo'lgan o'z tizimini yaratadi.

Pedagogik faoliyat ijodiy xarakterga ega. Ko'pgina tipik va o'ziga xos pedagogik vazifalarni hal qilib, o'qituvchi o'z faoliyatini pedagogik vaziyatni tahlil qilish asosida quradi, natijalarni loyihalashtiradi, kerakli natijaga erishishga olib keladigan vositalarni tahlil qiladi.

O'qituvchining ijodiy qobiliyatlari u to'plagan ijtimoiy tajriba, pedagogik va psixologik bilimlar asosida shakllanadi, bu sizga yangi echimlar va usullarni topishga, kasbiy mahoratini oshirishga imkon beradi.

Zamonaviy ta'lim maskani nafaqat o'qitish uchun mo'ljallangan, uning asosiy vazifasi jismoniy, ijtimoiy va axloqiy jihatdan sog'lom, intellektual va insonparvar, aqlli va ma'lumotli, analitik fikrlay oladigan shaxsni shakllantirishdir. Muammolarni hal qilishning muvaffaqiyati ko'p jihatdan o'qituvchining pedagogik mahorat darajasi bilan belgilanadi, uning asosiy xususiyati uning ijod qilish qobiliyatidir.

Ijodiy o'qituvchi bolada ijodkorlikni rivojlantirishiga ta'sir muhimdir va dolzarbdir. Faqat ijodiy o'qituvchi o'z o'quvchilarining ko'zlarida uchqunni yoqib, ularda bilimga chanqoqlikni uyg'otishi mumkin. Ijodiy o'qituvchi o'z ishi bilan yaqin atrofdagilarga, ya'ni o'quvchilariga katta ta'sir ko'rsatadi. Ijodkorlik mehnatga bo'lgan qadriyat munosabati bilan ajralib turadigan, kasbiy malakasini oshirishga, bilimlarni to'ldirishga va tajribani o'rganishga intilayotganlarga xosdir.

Ijodiy o'qituvchi shu bilan to'xtamaydi, u doimiy pedagogik izlanishda. Uning shiori: "kim o'qimasa, o'rganishga haqli emas". Zamonaviy o'qituvchi, agar u bolalar uchun qiziqarli bo'lishni xohlasa, bilimdon, ko'p qirrali shaxs bo'lishi kerak.

Pedagogik nashrlar sahifalarida siz "o'qituvchining ijodiy individualligi" atamasini tobora ko'proq topishingiz mumkin. Buning sababi shundaki, ta'lim tizimini yangilashning hal qiluvchi omili nafaqat o'qituvchining shaxsiyati, uning ijodiy harakat qilishga tayyorligi, balki yorqin, noyob, betakror shaxs va pedagogik ijodkorlik individual, shaxsiy timsolsiz mavjud bo'lolmaydi.

Zamonaviy sharoitda ijodiy ishlaydigan o'qituvchilar tobora ko'payib bormoqda. Bular yuqori madaniyatga ega, muqobil pedagogik texnologiyalarga, individual ish uslubiga ega bo'lgan, natijada o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirishda yuqori natijalarga erishadigan pedagoglardir.

O'qituvchining asosiy maqsadi har bir talabaning moyilligini aniqlashdir. O'qituvchining vazifasi o'quvchiga o'zini topishga yordam berish, birinchi va eng muhim kashfiyotni amalga oshirish – o'z qobiliyatlarini va ehtimol iste'dodini kashf etishdir. Bu bilim, ko'nikma, pedagogik mahoratni talab qiladi.

Shaxsiy sohada pedagogik ijodkorlik o'zini ijodiy shaxs sifatida anglash asosida o'qituvchining o'zini o'zi anglashi, uning kasbiy o'sishining individual usullarini aniqlash sifatida namoyon bo'ladi.

Ma'naviy va ob'ektiv-samarali faoliyatda ijodiy potentsialni amalga oshirish o'qituvchi va talabaning ijodiy shaxsini rivojlantirishning eng muhim yo'nalishlaridan biridir.

Pedagogik ijodning quyidagi darajalari ajratiladi:

1. Tayyor tavsiyalarni takrorlash (sinf bilan elementar o‘zaro ta‘sir): o‘qituvchi fikr-mulohazalardan foydalanadi, uning natijalariga ko‘ra ta‘sirini to‘g‘rilaydi, ammo u boshqa o‘qituvchilarning tajribasiga ko‘ra “uslubiy”, “shablon bo‘yicha” ishlaydi.

2. Darsda faoliyatni optimallashtirish, uni rejalashtirishdan boshlab, ijodkorlik o‘qituvchiga allaqachon ma‘lum bo‘lgan ta‘lim mazmuni, usullari va shakllarining mohirona tanlovi va maqsadga muvofiq kombinatsiyasida namoyon bo‘lganda.

3. Talabalar bilan jonli muloqotning ijodiy imkoniyatlaridan foydalanish.

4. O‘qituvchining ijodiy individualligiga, o‘quvchining shaxsiy xususiyatlariga, sinf rivojlanishining o‘ziga xos darajasiga mos keladigan shaxsiy printsipti kiritish bilan tayyor texnikadan foydalanish.

Shunday qilib, pedagogik ijodkorlik - bu mavjud tajribani o‘zgartirishga o‘tadigan, allaqachon to‘plangan narsalarni (moslashish, ko‘paytirish, bilim va tajribani takrorlash) o‘zlashtirishdan boshlanadigan jarayon.

Adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. “O‘zbekiston” 2016.
2. Tolipov O‘., Ro‘ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat // O‘quv qo‘llanma. –Toshkent: Innovatsiya –ziyo, 2019.
3. <https://inscience.uz/index.php/socinov/index>
4. <https://multiurok.ru/>

РЕЗЮМЕ

Maqolada jamiyatning hozirgi rivojlanish bosqichida o‘qituvchining ijodiy salohiyatining rivojlanish masalalari va ahamiyati ochib berilgan. Bu talabanning har tomonlama rivojlangan shaxsini shakllantirish jarayonida, uning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi.

РЕЗЮМЕ

В статье раскрываются проблемы и значение развития творческого потенциала учителя на современном этапе развития общества. Это важный фактор в процессе формирования всесторонне развитой личности школьника, развития его творческих способностей.

SUMMARY

The article reveals the issues and significance of the development of the teacher’s creative potential at the current stage of development of the society. This is an important factor in the process of forming a comprehensively developed personality of the student, in the development of his creative abilities.